

Маріанна БІЛОЗЕРОВА,

orcid.org/0000-0002-3489-9662

аспірант, викладач кафедри соціальної роботи

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

(Харків, Україна) *bilozerovamarianna@gmail.com*

МІЖПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ПОЛІПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті розглядаються поняття «компетентність», «міжпредметна компетентність» як невід'ємний складник процесу формування поліпрофесійної мобільності майбутніх соціальних працівників. Виділено основні компетентності за різними предметними галузями, розкрито основні напрями формування міжпредметних компетентностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності соціальних працівників.

Зміст і структура професійної підготовки майбутнього соціального працівника визначаються освітньо-професійною програмою ЗВО, яка розробляється відповідно до Державних стандартів вищої освіти за спеціальністю «Соціальна робота», і виділяються такі компетентності, як інтегральна, загальні, фахові – найважливіші складники компетентності майбутнього соціального працівника: уміння чітко визначати соціальну проблему; адаптувати й упроваджувати інноваційні технології соціальної роботи, організовувати психолого-педагогічну, соціальну, юридичну, медичну допомогу вразливим верствам населення.

На основі проаналізованих джерел автором подано власне розуміння поняття «міжпредметна компетентність» як здатність майбутнього соціального працівника застосовувати знання, уміння, навички й способи діяльності щодо широкого кола питань з різних освітніх галузей, рівень засвоєння яких дає йому змогу діяти адекватно в певних життєвих, навчальних і професійних ситуаціях. Міжпредметні компетентності формуються у взаємозв'язку змісту й методик дисциплін однієї чи різних освітніх галузей, що дасть змогу майбутнім спеціалістам розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в соціальній сфері.

Автором виділяються основні напрями підготовки майбутніх соціальних працівників: розвиток і саморозвиток майбутнього соціального працівника; практико-орієнтоване навчання; міждисциплінарне навчання. Виокремлено компоненти, що дали б змогу забезпечити підготовку майбутнього соціального працівника, який володіє високим рівнем компетентностей у міждисциплінарному контексті й здатний надавати соціальні послуги на рівні європейських стандартів: мотиваційно-цільовий, когнітивно-пізнавальний, практично-діяльнісний, комунікативний. З'ясовано, що міжпредметна компетентність у формуванні поліпрофесійної мобільності майбутніх соціальних працівників розкривається через опанування компетентностей з різних галузей наук і здатності їх реалізації в конкретних умовах професійної діяльності.

Ключові слова: компетентність, міжпредметна компетентність, соціальний працівник, освітньо-професійна програма, поліпрофесійна мобільність.

Marianna BILOZEROVA,

orcid.org/0000-0002-3489-9662

Graduate Student, Lecturer at the Department of Social Work

Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council

(Kharkiv, Ukraine) *bilozerovamarianna@gmail.com*

INTERDISCIPLINARY COMPETENCE IN THE FORMATION OF POLYPROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE SOCIAL WORKERS

The article focuses on the concepts of the competence, on interdisciplinary competence as a separate component of the process of forming polyprofessional mobility in future social worker. The main competences in various subject areas are identified, the main directions of formation of interdisciplinary competences necessary for the future professional activity of social workers are revealed.

The content and structure of professional training future social worker is the educational professional training program by the institution of higher education, which is developed in compliance with State educational standards of specialty "Social work" and allocate such competences: integral, general, professional – the most important components of future social worker competence, the ability to clearly identify a social problem, adapt and implement innovative technologies of social work, to organize psychological educational, social, legal, medical assistance to vulnerable groups.

Based on the analyzed sources, the author presented his own understanding of the concept of "interdisciplinary competence" as the ability of the future social worker to apply knowledge, skills, abilities and methods of work on a wide range of issues in various educational programs, professional situations. Interdisciplinary competencies are formed in

the relationship of the content and methods of disciplines of one or different branch of knowledge, which will allow future professionals to solve complex specialized problems and practical problems in the social sphere.

The author singled out the main directions of training of future social workers: development and self-development of the future social worker; practice-oriented training; interdisciplinary training. The author identified components that would allow providing training for the future social worker who has high level competences in: interdisciplinary context and able to provide social services at the level of European standards: motivational-target, cognitive-informative, practical-activity, communicative. It was found that interdisciplinary competence in the formation of polyprofessional mobility of future social workers is revealed through the acquisition of competencies in various fields of science and the ability to implement them in specific conditions of professional activity.

Key words: *competence, interdisciplinary competence, future social worker, educational professional training program, polyprofessional mobility.*

Постановка проблеми. Здійснення професійної діяльності висуває перед особистістю конкретні завдання: бути професійно компетентною, соціально адаптованою, активною, бути готовою до можливих змін. Відбувається оновлення й удосконалення характеру професійних вимог до фахівця, замість базових спеціалізованих знань в оволодінні спеціальністю, формується пріоритет міжпрофесійних знань.

Поряд зі знаннями, уміннями й навичками сьогодні актуальності набуває поняття компетентності студента, що визначається багатьма чинниками, оскільки компетентності є тими індикаторами, що дають змогу визначити готовність студента до життя, його подальшого особистого розвитку й активної участі в житті суспільства. Саме тому важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, нести відповідальність, навчатися впродовж життя.

Аналіз досліджень. Дослідженням компетентностей і вивченням особливостей та умов їх формування в майбутніх соціальних працівників під час навчання у ЗВО займалися такі науковці, як О. Безпалько, В. Бочарова, О. Васюта, В. Доучаєва, І. Зверева, І. Зимня, С. Ілініч, А. Капська, О. Карпенко, Н. Краснова, Д. Ларіонова., О. Маркова, Т. Семигіна, В. Поліщук, Л. Романовська, С. Харченко й інші науковці.

Мета статті полягає у виявленні компонентів, що дали б змогу забезпечити підготовку майбутнього соціального працівника, який володіє високим рівнем компетентностей у міждисциплінарному контексті й здатний надавати соціальні послуги на рівні європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу. Розпочнемо виклад основного матеріалу з визначення основних дефініцій дослідження, до яких зараховуємо поняття «компетентність», «міжпредметна компетентність».

Більшість науковців розглядають їх як поняття, що характеризують людину як суб'єкта професійної діяльності, оцінюючи її здатність ефективно виконувати свої функції. У більш широкому вимірі в рамках компетентнісного підходу здійснюється еволюція поняття «компетентність» у сферу діяльнісного підходу, за яким відбувається переосмислення цього поняття з процесу на результат у вигляді затребуваності людських ресурсів у суспільстві, забезпечення його спроможності відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал реалізації власних знань і вмінь відповідно до нових умов праці, пошуку власного «Я» в професійному та власному ракурсі (Бібік, 2004: 47).

Наведемо декілька визначень ключової дефініції «компетентність» з метою більш глибокого й конкретного її розуміння.

У Словнику іншомовних слів компетентність (від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний) подається як поінформованість, обізнаність, авторитетність (Морозов, 2000: 282). Уже в тлумачному словнику сучасної української мови компетентність трактується як ознака, властивість за значенням компетентний, тобто: 1) який має достатні знання в якій-небудь галузі: який із чим-небудь добре обізнаний; тямущий; 2) який має певні повноваження: повноправний, повновладний (Бусел, 2005: 562). Тобто компетентність є якісною характеристикою особистості як людини та професіонала.

У комплексі нормативно-правових документів, зокрема державних стандартів освіти, наголошено, що основою розроблення стандартів вищої освіти нового покоління є компетентнісний підхід, а результати формування системи компетентностей є одним із ключових моментів оцінювання якості знань. Компетентність, у свою чергу, – це інтегрована характеристика рис особистості, результат підготовки випускника ЗВО для виконання діяльності в певних професійних і соціально-особистісних предметних сферах (компетенціях), який визначається необхідним обсягом

і рівнем знань і досвіду в певному виді діяльності. Компетенція – включає здатність знати й розуміти, здатність діяти, тобто практично й оперативно застосувати знання до конкретних ситуацій, предметна галузь, у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності (НРК, 2019).

Свою конкретизацію поняття «компетентність» отримало в Законі України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, визначається як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Цікавим для дослідження є пояснення поняття «компетентності» та взаємозв'язок різних компонентів компетентності в проєкті ТЬЮНІНГ, де компетентності являють собою динамічне поєднання когнітивних і метакогнітивних умінь і навичок, знань і розуміння, міжособистісних, розумових і практичних умінь і навичок та етичних цінностей. Деякі компетентності належать до предметної галузі (є специфічними для галузі, у якій проводиться навчання). Інші є загальними (спільними для всіх курсів програми) (ТЬЮНІНГ, 2014: 98)

Виходячи з розглянутих освітніх документів, можемо стверджувати, що компетентність – це інтегрована здатність особистості, набута в процесі навчання, що охоплює знання, уміння, навички, досвід, цінності та ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці й не може бути зведена лише до фактичних знань.

Оскільки професійна компетенція фахівця із соціальної роботи визначається набором компетентностей і рівнем їх сформованості, необхідною умовою є врахування основних вимог стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота», де чітко прописані компетентності: інтегральна, загальні (універсальні) та спеціальні (фахові, предметні), що є важливими для успішної професійної діяльності майбутніх соціальних працівників (Стандарт вищої освіти, 2019).

Розглянемо розуміння поняття «компетентність» саме для фахівців соціальної сфери, подане в енциклопедії із соціальної педагогіки І. Зверевою. Компетентність – поглиблене знання; стан адекватного виконання завдання; здатність до актуального виконання діяльності тощо. Компетентність можна визначити як рівень досягнень індивіда у сфері певної компетенції. Компетенція – це галузь відповідальності й визначених повноважень (Зверева, 2008: 170).

Аналізуючи сказане, можна стверджувати, що компетентність – це особистісна якість, а компетенція – це коло питань, щодо яких особистість має бути обізнана, тобто володіти визначеним рівнем знань і навичок у певній сфері діяльності, у якій людина повинна володіти компетентністю. Вона відчужена від людини, є наперед заданою соціальною нормою.

Також «компетентність» представлено в рамках ознак ключових компетентностей, які наведено в статтях О. Овчарук та О. Пометун, через поняття «поліфункціональність», «надпредметність», «міждисциплінарність», «багатоконпонентність». Наведені поняття пов'язують воедино особистісне й соціальне в освіті, відбивають комплексне оволодіння сукупністю способів діяльності, що створює передумови для розроблення індикаторів їх вимірювання; вони виявляються не загальною, а в конкретній справі чи ситуації; їх набуває особистість не лише під час вивчення предметів, а й засобами неформальної освіти внаслідок впливу середовища тощо (Пометун, 2004: 67; Овчарук, 2004: 11).

Міжпредметна компетентність як ключова дефініція статті являє собою здатність застосовувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів та освітніх галузей (Державний стандарт, 2011).

Міжпредметна компетентність як інтегрований результат індивідуальної діяльності студентів формується на основі опанування змістовими, процесуальними й мотиваційними компонентами з різних галузей знань та опирається на такі основні напрями міжнаукової взаємодії: комплексне вивчення різними науками одного й того самого об'єкта; застосування різними науками одних і тих самих теорій і законів для вивчення різних об'єктів; використання методів однієї науки для вивчення різних об'єктів в інших науках (Сухойваненко, 2015: 86).

На основі поданого визначення надаємо власне розуміння поняття «міжпредметна компетентність» як здатність майбутнього соціального працівника застосовувати знання, уміння, навички й способи діяльності щодо широкого кола питань з різних освітніх галузей, рівень засвоєння яких дає йому змогу діяти адекватно в певних навчальних і життєвих і професійних ситуаціях.

Міжпредметні компетентності формуються у взаємозв'язку змісту й методик дисциплін однієї чи різних освітніх галузей, що дасть змогу майбутнім спеціалістам розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми

в соціальній сфері або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів соціальної роботи й характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Виділимо основні компетентності за різними предметними галузями, звертаючись за допомогою до освітньо-професійної програми бакалавра зі спеціальності «Соціальна робота», де визначено програмні компетентності загального й фахового спрямування.

Нормативні навчальні дисципліни із циклу загальної підготовки сприяють формуванню загальних компетентностей, таких як здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку й ведення здорового способу життя, здатність спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово, визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Цикл професійної та практичної підготовки включає дисципліни професійного спрямування суміжними за різними галузями наук, які сприяють формуванню фахових компетентностей: знання й розуміння сутності, значення й видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного), здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів, знання й розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи; здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення; здатність оцінювати соціальні проблеми та розробляти шляхи їх подолання; здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності й управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу; здатність взаємодіяти з клієнтами; здатність дотримуватися етичних принципів і стандартів соціальної роботи; здатність до співпраці в міжнародному просторі.

Як бачимо з освітньо-професійної програми за спеціальністю «Соціальна робота», під час освітнього процесу підготовки майбутнього соціального працівника вміло використані зв'язки між дисциплінами з багатьох наук, які сприяють реалізації методологічної, навчальної, виховної функцій. Усебічно підготовлений фахівець соціальної роботи повинен мати міцні знання з психології, соціології, педагогіки, медицини, законодавства, менеджменту, економіки, щоб бути конкурентоспроможним у сучасному суспільстві ретельно, вивчати іноземні мови та зарубіжний досвід, володіти знаннями з ІТ-технологій, умін-

нями діагностувати та прогнозувати різноманітні соціальні ситуації, уміти пом'якшувати соціальні конфлікти й покращувати міжособистісне взаєморозуміння, за допомогою різних видів практик на всіх етапах освітнього процесу залучати в практичну професійну діяльність. Соціальна робота як професія має ще одну ключову особливість: вона включає в себе елементи різних професій.

Соціолог вивчає суспільство, явища та процеси, які відбуваються в ньому, поведінку різних категорій населення, тому для соціального працівника ці знання дають можливість вивчати соціальні проблеми й віднаходити шляхи їх вирішення. Психологи вивчають індивідів і намагаються зрозуміти процеси їхнього розвитку, важливі фактори, що впливають на психіку й поведінку людини, а також психологію колективів. Тобто знання із соціології та психології потрібні, щоб під час спілкування з клієнтом заручитися підтримкою, повністю розкрити ситуацію та оцінити проблему клієнта й розробити стратегію необхідного втручання. Як бачимо, соціальні працівники не можуть зосередитися тільки на індивіді, як це роблять психологи, або на соціальному оточенні, як соціологи.

Соціальний працівник також має в собі поєднувати професії юриста й економіста. Для надання консультативної допомоги клієнту з питань оформлення документів на отримання пільг, компенсацій тощо, потрібно досконало знати законодавчі акти, допомагати йому у вирішенні його життєвих проблем, відстоювати його інтереси, що неможливо здійснювати без уміння орієнтуватися в законодавстві та постійного оновлення знань, щоб бути в курсі всіх змін. Знання як економіста дають змогу володіти економічним станом у державі й регіоні з метою виявлення вразливих верств населення та спроможності надати їм допомогу.

Особливо потрібно відзначити функції медичного працівника, які на себе бере соціальний працівник, вони не тільки допоможуть зрозуміти, як функціонує людський організм, які процеси та як впливають на поведінку людини, а й надати першу медичну допомогу в разі необхідності, багато освітніх програм соціальних працівників вимагають досить ґрунтовної медичної підготовки для здійснення реабілітаційного консультування, роботи з різними віковими групами.

Важлива також роль управлінця, де обізнаність у політичних процесах допоможе у формуванні своєї громадянської позиції, уміння запланувати, організувати, мотивувати та проконтролювати взаємодію соціального працівника й клієнта, саме якості менеджера допоможуть у професійній діяльності.

Ми назвали головні блоки суміжних дисциплін і професій, необхідних для формування висококваліфікованого соціального працівника, але обов'язково варто мати на увазі принципову важливість для соціальної роботи взаємообумовленості теорії і практики. Практика є основним джерелом для отримання й аналізу матеріалу для опису різноманітних спостережень, досліджень соціальних процесів і явищ.

Зазначимо, що аналіз наукових здобутків учених О. Симончук (Симончук, 2000: 7), О. Гусака (Гусак, 2008: 15), які досліджували таке поняття, як міжпрофесійна мобільність (сукупність процесів переміщення індивідів між різними професійними групами, які суттєво змінюють предмет, методи й мету діяльності), дає змогу стверджувати, що міжпрофесійна компетентність, тобто набуття спеціальних знань і навичок з різних професій, дає змогу уникати повної перекваліфікації або опанування новою професією для здійснення професійної діяльності в соціальній сфері, що є основою поліпрофесійної мобільності майбутніх соціальних працівників.

З метою розкриття компонентів, що дали змогу б забезпечити підготовку майбутнього соціального працівника, який здатний надавати соціальні послуги на рівні європейських стандартів, звернемося до наукового доробку Ю. Клименко, яка виділила систему компетентностей у контексті європейського виміру професійної мобільності майбутніх учителів: інструментальні, міжособистісні, системні (Клименко, 2011: 15–16), спираючись на дослідження, які проводили науковці: С. Стребницька, С. Товщик, М. Букач, В. Дударьов, Н. Ляшкова, А. Хуторський, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, урахувавши специфіку підготовки майбутніх соціальних працівників у ЗВО, наведемо власне розуміння напрямів підготовки таких фахівців у контексті формування поліпрофесійної мобільності: розвиток і саморозвиток майбутнього соціального працівника; практико орієнтоване навчання; міждисциплінарне навчання.

Розгляд цього питання зумовлено необхідністю підвищити рівень знань, умінь майбутнього соціального працівника, дати можливості набуття

й розвитку досвіду, особистих якостей для здійснення ефективної соціальної роботи. Це зумовлює потребу в систематизації та координації набутих знань і вмінь, установленні міжпрофесійних зв'язків, у підвищенні мотивації працівників до оволодіння та формування ключових і фахових компетентностей: умінні орієнтуватися в інформації з різних сфер і реагуванні на складні ситуації для успішної професійної діяльності. Саме на комплексне вирішення порушених проблем спрямовано поняття «поліпрофесійна мобільність».

Базуючись на вищезначеному, ми виокремимо такі компоненти у формуванні поліпрофесійної мобільності, що дали б змогу забезпечити підготовку майбутнього соціального працівника, який володіє високим рівнем компетентностей у міждисциплінарному контексті:

– мотиваційно-цільовий (наміри працювати за спеціальністю або суміжними з нею професіями, прояв ініціативи й цілеспрямованості);

– когнітивно-пізнавальний (успішність по дисциплінах, здатність до самоосвіти та самовдосконалення, професійна діяльність, пов'язана з необхідністю реалізацій знань, умінь і навичок економічного, медичного, правового, психолого-педагогічного напрямів);

– практично-діяльнісний (сформованість професійних цінностей, здійснення систематичної самооцінки професійної діяльності, прагнення до самопізнання й розвитку в майбутній професії; сформованість життєвої позиції щодо до застосування професійних цінностей у майбутній роботі та виявлення готовності й бажання її здійснювати).

Висновки. Отже, на основі аналізу літературних джерел і нормативно-правової бази можна зробити висновок, що міжпредметна компетентність є основою формування поліпрофесійної мобільності майбутніх соціальних працівників. Її сутність розкривається через опанування компетентностей з різних галузей наук і здатності їх реалізації в конкретних умовах професійної діяльності. Перспективними напрямами дослідження стануть питання визначення структури поліпрофесійної мобільності майбутніх соціальних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/>. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341.
2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy/>.
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.

4. Державний стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений наказом Міністерства науки і освіти від 24.04.2019 № 557. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-sotsialna-robota-bakalavr.pdf>.
5. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 45–50.
6. Вступне слово до проекту ТЬЮНІНГ – гармонізація освітньої структури у Європі. Внесок університетів у Болонський процес. URL: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf.
7. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 15–24.
8. Словник іншомовних слів / уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
10. Сухойваненко Л. Ф. Формування міжпредметної компетентності майбутніх учителів математики в процесі навчання елементарної математики. *Вісник Черкаського університету*. 2015. № 17 (350). С. 85–90.
11. Клименко Ю. А. Професійна мобільність майбутніх учителів у країнах Євросоюзу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2011. 20 с.
12. Гусак О. Г. Міжпрофесійна мобільність фахівців у системі державної служби України (на прикладі офіцерів, звільнених у запас) : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.03. Дніпропетровськ, 2008. 20 с.
13. Симончук О. В. Міжпрофесійна мобільність та зміна соціальної ідентичності : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.03. Київ, 2000. 19 с.
14. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 № 600 (у редакції Наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2017 № 1648). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf>
15. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. Київ : ЦУЛ, 2008. 336 с.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 No 1556-VII [Law of Ukraine «On higher education» (№ 1556-VII, dt. 01.07.2014)]: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/> [in Ukrainian].
2. Pro zatverdzhennya Natsional'noyi ramky kvalifikatsiy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 23.11.2011 No 1341: [Elektronnyi resurs]. [On Approval of the National Framework of Qualifications: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 23, 2011 No. 1341] – Available at: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy/> [in Ukrainian].
3. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity. Zatverdzhenni postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 r. №1392 [State standard of basic and complete general secondary education]. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].
4. Derzhavnyi standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. Zatverdzhenni nakazom Ministerstva nauky i osvity vid 24.04.2019 roku № 557 [State standard of higher education in specialty 231 «Social work» for the first (bachelor's) level of higher education]. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-sotsialna-robota-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].
5. Bibik N. M. Kompetentnisnyy pidkhid: refleksyvnyy analiz zastosuvannya / N. M. Bibik // Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy: Biblioteka z osvith'oyi polityky / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk.